

Ötven év – távol Erdélytől

(Mágikus látogatás)

Béla 1930-ban, a visszahonosítást követően Szegedre költözött, ahol az éppen folyó Dóm téri és klinikai nagy építkezések lehetőséget adtak arra, hogy biztos megélhetéshez jusson. Belegondolva: az életét mindig a politikai történések befolyásolták. Gyulafehérváron a román koronázási templom építése segítette szakmai útját. A Csonka-Magyarországon a klebelsbergi vízió, „a Tisza-parti Göttinga-álom” megvalósulásának lett a részese.

A klinikák mai napig is meglévő kerítése és a harmincas évek közintézményeinek műlakatosi munkái őrzik Béla tehetségét.

A háborús évek alatt a repülőgépgyári szakszolgálat, majd Budapest ostromának a végigélése élete nehéz időszakai voltak. Bár soha nem gondolta, hogy egyszer megnősül, de 1948-ban mégis feleségül vette Katalint, akinek szintén regényes sors jutott (amiről itt most nem lesz szó). A két ember temperamentumát és érdeklődési körét illetően kontinensnyi távolságra volt egymástól. Értékrendjük azonban azonos volt. Házasságukat egyrészt én, az 1950-ben született lányuk, másrészt a mindkettőjükre jellemző, a másikat tiszteltben tartó, megengedő viselkedésük tartotta egyben halálukig.

Innentől már nem mások elmesélt történetekre kell támaszkodnom, hanem a saját emlékeimet mesélem el, azt a harminc évet, amelyet együtt éltünk meg, amelyben mindvégig ott volt Erdély, Nagyszeben és Gyulafehérvár. Annak a polgári világnak a szellemisége és igényessége, ahonnan érkezett, végigkísérte. Igaz, hogy a XX. század megpróbáltatásai nem kedveztek annak, hogy azt a polgári életstílust vigye tovább, de nem vesztette el a szép és értékes dolgok iránti rajongását, a tisztességes munka megbecsülését, a pontosságot, a kezéből kiadott munka iránti felelősséget. Ennek számomra felejtethet-

etlen bizonyítéka volt, hogy sétáink során gyakran meglátogattuk az általa készített kerítéseket, munkákat, emlékszem a mozdulataira, ahogyan megfogja a kerítést, hogy megpróbálja, mennyire tart, nincs-e valami hibája. Sok év után is fontos volt számára, hogy nyugodt szívvel gondoljon a kezéből kiadott mesterművekre.

Megjelenése eltért az ötvenes évek munkásosztályának öltözködésétől. A műhelyben viselt olajos munkaruhát mindig finom anyagból készült mellényes öltönyre cserélte, és nyakkendőt kötött. Még mindig háború előtti, kézzel készített, nagyon megbecsült, sámfán tartott és gondosan kitisztított cipőket viselt. Az akkor divatos micisapka helyett ő nyúlszőr kalapot hordott. A munka után így elegánsan sétált egyet a Tisza-parton. Vasárnap délelőttönként velem sétált a korzón, de a vasárnap délutánok voltak a legkedvesebbek. Ilyenkor anyukám szépen felöltöztetett, apukám kézen fogott, és a Horváth Mihály utcai képtárba mentünk. Rajongott a festményekért, a teremőr nénik mindig nagy szeretettel fogadtak bennünket. Barabás úr, „aki igazi úriember” és a kis Katika fehér kis bundában mély nyomokat hagyott főleg az ott dolgozó, deklasszált úriasszonyok szívében...

Sokszor mentünk a múzeumba is. Megtanultam számtalanszor újra és újra megnézni ugyanazt és mindig valami új kis részletet felfedezni. A képtár- és múzeumlátogatás után mindig a cukrászda következett. Amíg be nem zárt, egy emeletre visszaszorult magáncukrászdában, a Kalánka cukrászdában áldoztunk a sarokház és a gesztenyepüré gyönyörűségének. A Széchényi téren lévő szép eklektikus palota első emeletén a három kis márványasztallal, tonettszékekkel berendezett pici helyiség ablakainak ólomüveg-berakású madármotívumai egy régi világra emlékeztettek, és ez az atmoszféra apukámat visszavitte fiatal korába.

Szegények voltunk, a városi szegénység más, mint a falusi, ritkán ettünk húst, de nagymamám (ő nem apukám édesanyja volt – az igazi [Róza] meghalt Erdélyben tbc-ben 37 éves korában –, hanem apai nagyapám későbbi magyarországi felesége, aki apukámat és testvéreit saját gyerekeiként, engem saját unokájaként szeretett, és idős korában már velünk élt, és én is nagymamának tekintetem) apukám kedvére erdélyi ízekkel készítette a hústalan ételeket, nagyon finoman főzött. Így ismertem meg a puliszkát, amit én ugyan nem szerettem, de apukámnak nagyon kedves volt. A legfinomabb, az erdélyi ételek díjnyertese az erdélyi tejfölös csirkepaprikás volt, amely sok petrezselyemmel készült. A mai napig apukám emlékére szoktam a barátaimnak elkészíteni. Arra mindig jutott pénzünk, hogy apukám szenvedélyesen látogassa a zsigpiacot, és nekem ott régi, vastag lapú Dante-kiadású mesekönyveket vegyen. Így ismerkedtem meg a székely népmesékkal, balladákkal és persze a Grimm-mesékkal, valamint Andersen mindig sírásra készítő történeteivel – ezt a mesekönyvet viszont már új kiadású könyvként, karácsonyi Jézuska-ajándékként kaptam. Ugyancsak az ócskapiacról származtak képzőművészeti albumaink. Esténként nézegethettem a bennük lévő reprodukciókat. Az albumok többnyire csak fekete-fehér képeket tartalmaztak, de a XIX. század nagy orosz realistáinak, Repinnek, Siskinnek és társaiknak az alkotásait színesben láthattam.

Arra is volt mindig egy kis pénz, hogy moziba és a csodálatos színházba is eljárjunk.

Apukám rajongott az operettekért, Kálmán Imre volt a legkedvesebb szerzője, és a Marica grófnő a legkedvesebb operettje. Az egész operett első kiadású kottája még Erdélyből jött át. Apukám szívesen játszotta hegedűn az ismert dallamokat. Legjobban Tasziló dalt szerette: „Mit tudjátok ti bent, hogy idekint mi fáj. / Hej, voltam egyszer én is büszke bálkirály.” A színház ünnepi hangulata, a csodálatos díszletek, a primadonna káprázatos jelmeze engem is elbűvölt, egy álomvilágba vitt bennünket, kicsiként én ezt igaznak is hittem. A hatvanas években a beatnemzedék lelkes tagjaként már megtagadtam gyerekkorom álomvilágát.

Apukámat akkor már ostromoztam, hogy miért pazarolja az időt ilyen giccsekre, micsoda kispolgári csökevény mindez. Ő erre csak szelíden azt mondta: „Babukám, hagyjál, én egész héten dolgozom, hétvégén a jól ismert darabok abszolút kikapcsolnak, sok mindenre emlékeztetnek, én nem szeretnék Brecht-darabokat nézni.” Volt egy régi gramfonunk, fel kellett kurblizni, aranyos kis bádogdobozban őriztük a tűket. Bakelitlemezből sok volt, ezeket takaros bőröndszerű dobozban tartottuk, amelynek merev fogantyúja, szép kis zárja és vasalt sarkai voltak. Főleg a háború előtti időkből származtak a könnyűzenei slágerek, de akadt egy-két klasszikus is. Amikor becsuktuk a spalettát, akkor tudtam, hogy olyan dal következik, amelyet nem lenne szabad hallgatni, a hangszóró hangját egy bedugott rongy halkította le. Jött az, hogy: „Ott, ahol zúg az a négy folyó”, azután Rákóczi megtérése..., de néhány Karády Katalin-szám is. Kicsi koromtól tudtam, ilyen dolgokról nem szabad máshol beszélni, és főleg nem az iskolában, mert akkor elviszik apukámat a börtönbe.

Karácsonytájt kaptunk képeslapokat, amelyek szegényesek, fekete-fehérek voltak. Apukám erdélyi barátai, Kolozsi Pista és Szinyi Pista küldték az üdvözlőket. Erdély nekem igazán soha meg nem fogható, valami titokzatos világ volt. Apukám sokat mesélt róla, a fantáziámban más-más képek alakultak ki, mint amilyenekkel 1980-ban találkoztam első és egyúttal utolsó közös utazásunk során.

Apukám mindig készült visszalátogatni Nagyszébenbe és Gyulafehérvárra. Lelkében ambivalens érzések kavarghattak. Attól félt, hogy olyan érzelmi vihart vált ki a feltoluló emlékek sokasága, hogy szívrohamot kap. Így múltak az évek a vágyakozás és a félelem hullámai között. Tudtam az eljövételének okát: ebben jelentős szerepet játszott a Theodorika iránt érzett kilátástalan szerelme is. Amikor valamilyen csalódás miatt szomorodtam, mindig megjegyezte: „Babukám, tudom, mit jelent az igazi szívfájdalom.” Velünk voltak az emlékek, nagymamám, anyukám és persze én ismertük apukám erdélyi életének szereplőit. Anyukám mindig biztatta: „Béluska, látogasd meg a régi helyeket. Látod, a barátaid is meghaltak már, addig-addig halogattad az utazást.”

Eljött 1980, amikor apukám rászánta magát, hogy ötven év után visszamegy Erdélybe. Arra kért, hogy kísérjem el. Boldogan mondtam igent, életem egyik meghatározó élményét adta ez az utazás.

Vonattal mentünk, piszkos, elhanyagolt vagonok vitték az utasokat. Apukám szokásos igényes öltözetével kitűnt az elcsigázott, izzadt útitársaink közül. Meleg nyár volt.

Megérkeztünk az ugyancsak piszkos, kormos állomásra. Ő azonnal eligazodott. A bőröndök miatt taxit rendeltünk, és a belvárosba mentünk, édesapám a legelegánsabb szálloda címét mondta be.

Már a kocsiból valami csodát láttam, a Grimmesék német városait illusztráló képek eleve nedtek meg. Az egymáshoz bújó, magas tetőszerkezetű házak, amelyeknek a tetőcserepei között a padlásablakok, mint lecsukódó szemek, szemhéjaik alól tekintettek ránk, nekem nagyon különlegesek voltak. A zsalugáteres ablakok, a girbegurba, sokszor szinteltolású utcák azonnal elbűvöltek, úgy éreztem, hogy egy különleges, de valahol nekem mégis ismerős világba érkeztem. Azonnal otthon éreztem magam.

A házak, az épületek sok évtized kormos szürkeségük ellenére is gyönyörűek voltak. Ez az élmény ért akkor is, amikor először Prágában jártam, 1970-ben, ahol szintén az elhanyagoltság ellenére is élveztem az épített környezet nagyszerűségét. Mindig úgy gondoltam ezekre a városokra, mint megöregedett idős dámákra, akik valaha színesek, gyönyörűek voltak, de még most elszürkülve is fel tudják idézni csodálatos fénykorukat. Ekkor nem gondolhattam, hogy mind Prága, mind Nagyszében visszafiatalodik majd, és a XXI. században teljes pompájában fogja elbűvölni a látogatókat.

De most még itt vagyunk az elhanyagolt, de szép belvárosban.

Kifizettük a taxit, mentünk a valaha jobb napokat látott szállodába. Régi, piszkos brokáttapéta, lepattogzott aranykeretű tükrök fogadtak, és a recepció.

Apukám románul fordult hozzá, egy kétágyas szobát kért. „Természetesen van” – válaszolta. Kinyitotta a vendégkönyvet a regisztrációhoz, kérte az okmányunkat, amikor meglátta a magyar útlevelünket, egy mozdulattal becsukta a

nagy könyvet, és kijelentette, hogy még sincs... Ha nem is tessékelt ki bennünket, de a metakommunikációja egyértelmű volt: menjünk isten hírével minél előbb innen.

Apukám emlékezett még egy szállodára, elmentünk oda is, ugyanez a jelenet játszódott le.

A főtéren leroskadtunk egy padra, az elegáns Barabás úr összetörve, megöregedve, elkeseredve azt mondta: „Babukám, hazamegyünk.”

Szemben velünk a Brukenthal-múzeum impozáns, régi kultúrát sugárzó épülete, a másik oldalon a nagy katolikus templom és az egész főtér erőt adott nekem, hogy nem hagyhatjuk itt ezt a csodát, ötven év után nem mehetünk el, valamit ki kell találnunk. Ahogy ott győzködtem a teljesen elcsüggedt édesapámat, egy idős nő jött oda hozzánk, segítőkész volt, magyarul beszélt.

„Menjenek ki a Dumbravába, a Fiala erdőbe. Ott van egy kemping, ott egy magyar nő a recepció, biztos lesz szállásuk.” Megriadtam, kempingbe az idős apámmal? Láttam rajtam a döbbenetet, és gyorsan hozzátette: „Vannak ott kis bungalók, az megfelelhet.”

Kiutaztunk oda, és valóban egy kis faházban kaptunk szállást, persze közös fürdőszoba, de szerencsére nem volt forgalom, és elfogadhatóan tiszta volt minden. Végül is csak aludni jártunk ki.

A város ezernyi csodájával és emlékeivel gazdag élményt nyújtott. Az építészetileg is nagyszabású középkori evangélikus templom azért került még közelebb hozzám, mert apukám a barátjával sokszor harangozhatott itt. A másik kiemelkedő művészeti élmény a Brukenthal-múzeum magas színvonalú gyűjteménye volt, csak ámultam a megmaradt értékes képek láttán. Gazdag, jó ízlésű polgárságról tanúskodott ez az intézmény.

Sétáltunk, mentünk, látogattuk a város minden zegzugát.

Tudtam, hogy hol szaladt apukám kezébe egy nagy szálla a lépcsőkoriáltból, amikor lefelé rohant. Bementünk az orsolyitákhöz, és megnéztük a perselyt, ahová minden kedden bedobta a koronát, édesanyja hálóját a megmaradt fiúkért.

A kis piac mesebeli környezete benépesült apukám elbeszélése alapján árusokkal, sokkal színesebb forgatagot írt le, mint amivel 1980-ban találkoztunk. A századelőn a falvakból érkezett árusok hozták portékáikat, a gyümölcsöket, finom tejtermékeket, zöldségeket és persze a

baromfikat. Sültek a lacipecsenyék, a magyar kolbászok, a szász hurkák. Mindent megmutatott apukám, mi hol volt. Végigsétáltunk a Disznódi utcán, ahol hajdan elegáns boltok, szép órás- és ékszerésműhelyek, cukorkabolt, trópusigyümölcs-kereskedés, valamint cukrászda is csábította a polgárokat. Most a szürke és piszkos, sokszor üres kirakatok vagy újsággal bevont ablakok szívfájdító képet mutattak.

Mesélt a városban futó Cibin folyóról, sétáltunk a várfalban sorakozó bástyák mentén, meglátogattuk az iskolákat, amelyekbe annak idején járt, megmutatta, melyik fehérre meszelt kerítésre rajzolta szép gót betűs írással a monogramját. Megnéztük, hol szánkóztak, korcsolyáztak, hol volt a grund, ahol a labdát rúgták.

Kiutaztunk Vízaknára, ahová annak idején az újságot vitték. A megrokkant fakabinokkal körülvett gyógyító láttán fantázia kellett ahhoz, hogy visszaálmodjuk az elegáns, pezsgő fürdőéletet. Apukám megmutatta, hogy melyik tóban kavarta fel a vihar a '48-as huszároknak a magas sókoncentráció miatt épen maradt holttestét. Szívfájdító volt a pusztuló értékek látványa...

Édesapám életének emlékeit akkor éreztem a legközelebb magamhoz, amikor elmentünk a szülőházához. A vasútállomástól nem túl messze lévő kicsit girbegurba utcát egymáshoz hasonló zsalugáteres házak szegélyezték. Szász stílusú házak voltak. Az egyik előtt megálltunk, édesapám megrendülve csöngetett be. A nagykapu zárva volt, először lakatlannak tűnt a becsukott ablakú ház. Még egyszer csöngetett, ekkor – mint egy mesében – kicsapódott az egyik zsalu, kinyílt az ablak, és megjelent egy kicsi öregasszony kócosan, feje búbján konttyal, amely egy kicsit nevetségesen mozgott, ahogy németül kiabálni kezdett.

„Mit akarnak???” – sipította barátságatlanul, olyan volt, mint egy kis vasorrú bába.

Apukám bártortalanul válaszolt: „Ötven évvel ezelőtt ebben a házban laktam gyerekként a családommal.”

Ettől még mérgesebb lett: „Ez nem igaz, én ötven éve itt lakom!”

Ekkor jutott apukámnak eszébe, dehogy ötven, hanem ötvennyolc éve, hiszen nyolc évet Gyulafehérváron töltött.

„Bocsánat, ötvennyolc éve.”

„Ez más, ez már igaz lehet, és mit akarnak?”

„Szeretném a lányomnak megmutatni, hogy hol születtem, és hol voltam gyerek.”

„Na jó, jöjjenek!”

Kinyílt a nagykapu, és beléptünk egy hűvös udvarba, ahol az árnyéket egy nagy hársfa adta. Az udvar nagy kövekkel volt kirakva, egy csinos kis kút is állt ott, az udvar színtje a lefolyó felé lejtett.

Az udvarra nyílt a hálószoba és a konyha nagy ablaka. Hajdan az ablakokban fuksziák pompáztak, Róza nagymamám kedvenc virága. Most minden virágtalan, kopár volt.

Beléptünk az előszobába, megcsapott a doh és az öregség szaga. A nagyszoba, amely nappali volt, és vendégek fogadására szolgált, sötét volt, az ablakot nemcsak a zsalugáter zárta el a fénytől, de nagy bársony sötétítőfüggönyök is lógtak a rézkarnison. A sötét bútorok barátságatlan hangulatot árasztottak. Apukám megmutatta, hogy az ő idejében hol milyen bútor állt, hol volt a dívány, a kisasztal, amelyet az akkor divatos fotelék vettek körül, a vendégfogadásra várva, hol volt az etazsér, ahol a fényképek sorakoztak..., hol állt az anyukájának a kis varróasztala az ablak mellett.

Hatalmas tölgyfa gerenda tartotta a födém szerkezetet, rácsodálkoztam, hogy a plafon és a mestergerenda között elég nagy távolság volt, és ide – mint egy könyvespolcra – pakolták fel a könyveket. Nagy, vastag, régi könyvek porosodtak ott fent, nem tudtam elképzelni, vajon hogy vették őket le onnan, de azt hiszem, évtizedek óta nem forgatták ezeket a régi írásokat...

Az udvarra néző hálószoba nem volt valami nagy, de a konyha igen tágas, és méretes rakott tűzhellyel bírt, nagy sütővel és főzőfelülettel. Ez még az eredeti tűzhely volt...

Hatalmas, kényelmes asztal, amely talán még akkortól szolgált az itt lakókat, hogy ötven éve beköltöztek. Ennél evett a család, csak karácsonykor és húsvétkor vitték be az első szobába, hogy ott legyen az ünnepi terítés. Nagy kamra is tartozott a házhoz. Fürdőszoba sem akkor, sem később nem volt, az udvar eldugott részén állt az árnyékszék, a nagy lavór és a teknő szolgált a tisztaságot, nagy horganyzott fazekakban melegítették a fürdővizet.

Én sem apai nagyapámat, sem a nagymamámat nem ismertem, de ebben a házban valahogy

közel éreztem őket magamhoz, főleg a nagymama sorsát éreztem át, az öt gyerekkel, majd a kislányok halála után a három fiúval és a „nagytermészetű”, az alkoholt soha meg nem vető úrral – aki kártyázott, biliárdozott, sőt még bizonyos házakat is meg-meglátogatott a Cibin partján –, szóval nem volt egyszerű az élete. Apukám emlékeiben anyukája béketűrő, jó feleség és édesanya volt, aki élete jelentős idejét ebben a házban és udvarban élte le. Volt összegyűjtött pénzük, amit egy új, tágasabb házra szántak, de Barabás László egy éjjel elkártyázta... Ekkor hallotta apukám az édesanyját kiabálni és sírni...

Lassan lejártak a Nagyszebenre szánt napok, pakoltunk, és indultunk az állomásra. Most a taxiból búcsúztam a gyönyörű várostól, és az úton még lehetőségem adódott a hegyoldalra kapaszkodó temetőre pillantani, ahol a soha nem látott nagymamám – akire apukám szerint belső tulajdonságaimban nagyon hasonlítok – és két kisgyermek nagynéném elfelejtett sírokban pihennek.

Vonatra szálltunk, és Gyulafehérvárra indultunk. Ha lehet mondani, ez a vonat egy fokkal piszkosabb és elhanyagoltabb volt, mint amellyel Nagyszebenbe érkeztünk. Az utazás nem tartott sokáig, és máris ott volt az állomás: Alba Iulia. Egyetlen működő szálloda létezett, sok választás nem volt. Itt a taxiból egyáltalán nem láttam azt a csodát, amely Nagyszebenben úgy megfogott. Szürke, poros város, néhol egy-két impozánsabb épület, természetesen ezek is belepve az évtizedek kormos porával. Egy kicsit csalódott voltam. A szálloda sem volt bizalomgerjesztő, fel voltunk készülve arra, hogy itt is a szebenihez hasonló fogadtatás vár. Kellemes meglepetés ért bennünket, nem utasítottak el.

A szoba egyetlen „fényűzése” a tiszta, kikeményített ágynemű volt. Örültünk, ekkor még nem tudtuk, hogy az éjszakát társbérlekkel kell megosztanunk. Ekkor láttam először poloskát, apukámat nem csípték össze, de engem igen. Amikor ezt megemlítettük, a személyzet készségesen adott egy másik szobát, ez már poloska-mentes volt, és nyugodt éjszakák elé nézhettünk.

Kicsomagoltunk, és az első délutánra nem terveztünk nagyon sok programot. Éreztem, hogy Gyulafehérvárra érve apukám egyre feszültebb lett. A barátok és az első nagy szerelem

emlékei lehettek ennek hátterében – fiatal felnőtt korának színhelye volt ez a város. Még korábban megbeszéltük, hogy megpróbálja megkeresni Theodorikát – vagy legalább érdeklődik felőle –, ez nem volt titok, én is abszolút természetesnek vettem, hogy ha már itt vagyunk, akkor hátha sikerül valamit megtudnia, vagy esetleg találkoznia vele. Úgy gondoltuk, hogy a második napon én elmegyek a Batthyaneumba, addig apukám elsetál a kis román ortodox templomhoz, hátha ott kap majd felvilágosítást.

Így az első délután a Szent Mihály-székesegyházat szerettem volna megnézni. Valamennyi magyar építészettörténeti könyvben szerepel ez az eredetileg közel évezredes alapítású épület, amely a késő román, kora gótikus formáját a 13. században nyerte el.

A fényképeken is furcsállottam az aszimmetrikus formáját, négyszögletes tornyát. Ekkorra már több európai román és gótikus templomot látogattam meg, és valahogy azok grandiózus formáihoz képest én szegényesnek éreztem ezt a történelmileg igen fontos székesegyházat. De ezen a délutánon egészen más élményt jelentett, és sok érzelmet váltott ki belőlem. Amikor megláttam a szürkésfehér épületet, rajta a késő romantika jegyeit, megéreztem, hogy az európai építészet szépségét hogyan importálták ide, jó messzire az építészek; átgondoltam, hogy a tatárjárás miként próbálta elpusztítani, azután hogyan foghattak neki a 13. század második felében az elzászi mesterek az újjáépítésének, hogyan jelent meg a szentély gyönyörű klasszikus gótikus stílusa; megpillantottam, hogy a nagy körácsos ablakokon keresztül beáramló fény milyen elegáns, nagyszabású templombelsőt világít meg – elszégyelltem magam. Miért hasonlítom össze a mi emlékeinket a sokkal nyugodtabb, gazdagabb történelmű országokéval. Még inkább megrendültem, amikor a nándorfehérvári győző, Hunyadi János sírját is megláttam, és történelmünk nagyjainak összetört sírkövei mellett sétálhattam, Hunyadi László, Martinuzzi György, Báthory András, Bocskai István háborgatott nyugvóhelyei mellett állhattam.

Igen, ez a mi történelmünk. A hűvös ódon templomból kilépve kontrasztként a közelben ott magasodott a merőben másmilyen, a huszadik század húszas éveiben épült grandiózus Szent-

háromság ortodox katedrális, amely az elvárásoknak megfelelően magasabb toronnyal bírt, mint a magyar székesegyház. Az ekkor ötvennyolc éves építmény, amely a havasalföldi bizánci stílusú templomok mintájára készült, egy teljesen más kultúrát tükrözött.

Édesapám mesélt a Szentháromság-katedrális építéséről, és odasétáltunk megnézni a műlakatosi munkát, a kerítést, amelynek az elkészítésében való részvétel után szabadult fel az inasságból, és vált segéddé. Apukám rövid keresgélés után megtalálta az egyik rács aljába beleütött kis táblácskát, amely elbújva a külvilág szeme elől, rögzítette a mester és a segéd, azaz Barabás Béla nevét. A katedrális színes tömbje, körülötte a kert virágaival, elütött a Szent Mihály-templom szürkésfehér, ehhez képest szerény, de annál értékesebb látványától.

Másnapra terveztük, hogy apukám megpróbálja megkeresni Theodorika nyomát, én pedig ellátogatok a gazdag gyűjteményű Batthyaneum épületébe.

Apukám nagyon csöndes volt. Szépen felöltözött, a reggeli alatt sem nagyon beszélgettünk.

Amikor elindultunk, arra kért, hogy mégis kísérem el, én pedig boldogan, izgalommal mondtam igent.

A központtól egyre távolabb és távolabb kerülünk, számára is ismeretlen házak között mentünk.

A kis földszintes házak stílustalanok, valószínűleg a második világháború után épültek, szürkék, unalmasak voltak. Végig gömbakácok szegélyezték az utat, a levelek is szürkék voltak a rájuk rakódó portól, legalábbis én így láttam. Ismeretlen volt minden, de a távolban lévő templom tornya azért utat mutatott, tényleg toronyirányba mentünk, teljesen kihalt utcákon át. Rekkenő hőség volt.

Apukám egyre kedvetlenebb és bizonytalanabb lett. Furcsa, nem oda illő párt alkottunk.

Az aranykeretes szemüvegű, fehér hajú, finom vonású, elegáns idős úr, vele egy fiatal vékony nő keleties arcvonásokkal. Már egészen közel kerültünk a templomhoz, amikor váratlanul kinyílt egy kapu, egy idős, kicsit molett, koszorúba font fehér hajú nő lépett ki. Ránk csodálkozott, és magyarul fordult hozzánk. „Keresnek valakit?” Apukám bizonytalanul akart is, nem is válaszolni,

a jobb kezét az ajkához emelte, de mielőtt bármit is mondott volna, az idős nő szólalt meg.

„A kisasszony most is ugyanolyan szép, csak fehér a haja, ugye maga az, Béla?” Ahányszor erre a jelentre gondolok, mindig megborzongok.

Apukám megrendülve állt, én pedig nem akartam zavarba hozni, csak azt mondtam: „Bemelegyünk a templomba, beszélgessetek.”

Beléptem ebbe a nem túl nagy templomba, ahol dohszag keveredett a tömjén és az égő gyertyák illatával. Kellemes hűvös fogadott, a homokkal borított tálban vékony gyertyák égtek. Az ikonosztáz aránya megcsillant, de nem lehetett beljebb menni, vasrács választotta el az előteret a templomhajótól. Egy kicsit szegényesnek tűnt a templombelső, sötét volt. Nagyon hosszúnak éreztem a várakozást, már kezdtem fájni, és apukám még mindig nem jött. Észrevétlenül léphettem be, csak amikor a vállamra tette a kezét, ocsúdтам fel, és azonnal izgalommal kérdeztem:

„Theodorika hol van?” – „Torockón” – jött a válasz. „Akkor megyünk Torockóra?”

„Nem megyünk sehova!” – „De miért nem, miért nem?”

„Nézd kislányom, ő soha nem ment férjhez, végig maga maradt, most állítsak oda az orvos lányommal, és tudod jól, anyádat is szeretem, milyen szívfájdalmat okoznék...”

Megértettem. Nem tudom, vajon mit tudott meg Theodorikáról, erről soha többet nem beszélgettünk. Megrendülve, szótlánul indultunk visszafelé, sokáig csöndben mentünk.

Egy útkereszteződéshez értünk, a házak között egy kicsit kinyílt a tér, apukám messzebbre mutatott: „Látod, arra volt a futballpálya, ott rúgtuk a labdát.” Nem vettük észre, hogy rajtunk kívül is volt valaki az utcán, de ekkor felbukkant egy idősebb férfi, és egy kicsit csúfondárosan így szólt: „Ugyan, ugyan mikor volt itt a futballpálya, legalább ötven éve.” – „Úgy van, én ötven éve futballoztam ott.” – „Igen? Az én sógorom is az akkori csapat tagja volt.” – „Ki a sógora?” – „Kellner Ferenc!” – „Kellner Feri él???” – „Hogyan élne, fent lakik a várban, Páccii u. 13.-ban.”

Apukám feltámadt az iménti letargiából, izgalom fogta el.

„Holnap megkeressük!” Én már azonnal mentem volna, de megértettem, hogy erre a napra elég lelki élmény volt Theodorika emléke.

Másnap délelőtt útnak eredtünk, fel a várba. Nekem olyan érzésem volt, mintha Gyulafehérvár egy film kulisszája lenne, szinte nem találkoztunk emberekkel, míg Nagyszebenben pezsgő élet folyt, itt csak néha tűnt fel valaki, lehet, hogy nem megfelelő helyeken sétáltunk.

Az Alsó Károly-kapun jutottunk be a várba, és itt is kihalt utcákon bolyongtunk, nagy kockakövekkel kirakott utak voltak. Elveszettnek éreztem magam, hogy hol találjuk az említett utcát. Apukám sem emlékezett, vajon a vár melyik részén található. Ahogy befordultunk az egyik utcába, végre két embert pillantottunk meg: egy pap reverendában és egy magas, idősebb, de szálfegyenes férfi beszélgetett, mégpedig magyarul. Ez felbátorított, és apukámat egy kicsit hátrább hagyva odasiettem.

Köszönés után azzal a kéréssel fordultam a paphoz, hogy elmondaná-e, merre van a Béke utca.

„Kit keresnek ott?” – kérdezte kíváncsian. „Kellner Ferencet” – mondtam büszkén, hogy tudom, kihez megyünk. „Sajnos őt nem találják otthon.” Egy kicsit lecsempültem. „Nem, mert ő éppen itt áll!” – mutatott magas beszélgetőpartnerére. Ekkora ért oda édesapám. „Ferikém!” – kiáltotta apukám. „Bari!” – kiáltott kitörő örömmel a kedves, magas úr. Meghatódva, könnyezve ölelte egymást a két idős ember, ötven éve nem látták egymást. Mi a tisztelendő úrral ugyancsak nagyon meghatódtunk. Óriási érzelmi áradásnak voltunk tanúi. Nahát, gyorsan megtaláltuk az utcát és a házat, ahol Ilonka néni, Feri bácsi felesége éppen ebédet főzött, természetesen nekünk is ott kellett maradnunk, a kedves kis polgári otthonban a végtelenül kedves házaspárral töltöttük a délutánt. A két sporttárs barát kifogyhatatlan volt a történetek mesélésében.

Fiatalként is tudtam, hogy milyen fontosak az emlékek, de ekkor még inkább éreztem, hogy az élet kincsét jelentik az összekötő emlékek, ezek a miénk és az övék, és senki el nem veheti őket, ezekből épül fel az életünk, az életük története...

Feri bácsi Márton Áronnak, a csodálatos szent életű püspöknek a gazdasági igazgatója volt. Ilonka néni pedig az igencsak szegény, mindig éhes kispapok mintegy második anyukájaként tápláló, menedéket is nyújtó, melegszívű segí-

tője volt. Megdöbbentő történetek is előkerültek, nemcsak a közös fiatalkori múltból, hanem az elmúlt ötven év küzdelmeiről, megrendítő eseményeiről is hallgathattunk emlékeket. Sok szenvedés, kitartás – a hűség és a mély, rendíthetetlen hit történetei voltak ezek... Óriási élményt jelentett az együtt töltött nap. Szeretettel hívtuk meg őket Szegedre.

Abban a reményben búcsúztunk el, hogy még találkozni fogunk az életben. Másnap indultunk haza.

A piszkos vonat sem izgatott már, úgy éreztem, hogy micsoda gazdagságot kaptam, mennyi élményem volt, és mennyire közel kerültem Erdélyhez, már magaménak éreztem azt a két várost, még jobban megismertem apukámat, tudtam és átéreztem, hogy miért volt az egész életét meghatározó az erdélyi világ.

Epilógus:

Hazaérkezésünk után a kettőnk viszonya egy szövetséggé alakult, nyugodtan mondhatom, megváltozott.

Sajnos ő egyre sápadtabb, egyre gyengébb lett. Rosszulléteit a szívének tulajdonította, valóban egyre többször voltak anginás panaszai. Mondta is: „Látod, Babukám, ettől félttem, hogy a szívem nem fogja bírni ezt a nagy lelki élményt.” De az angina nem a koszorúér-meszesedéstől volt, hanem a nagyon nagy fokú vérszegénységétől. Akut mieloid leukémia volt a diagnózis, amely a mai napig is egy súlyos, letális vérképzőrendszeri megbetegedés.

Amíg tudtuk, itthon tartottuk, de a transzfúziók miatt bekerült a klinikára. Anyukámmal felváltva voltunk mellette. Büszke volt arra, hogy az ő tanársegéd lányát ismerik, és még egy különös dolog történt: a hematológiai osztály a régi bőrgyógyászati klinika harmadik emeletén lett kialakítva, ez annak idején nővérszállás volt, és pont abba a szobába került, ahol anyukám fiatal nővérként lakott. Annak idején, a negyvenes évek elején vasárnap három és öt óra között látogatókat fogadhattak a nővérek, de a látogatók soha nem mehettek egyedül, így anyukám barátnője, az óvónő Ica és apukám mindig együtt mentek fel. Néha a gramofont is felvitték, és ahogy mondták: „Emlékszel, mennyit gramofonáltunk itt?” Béla élete végén itt volt újból a fiatalság éveit visszahozó kórteremben.

Április végén szépszist kapott, eszméletlen volt. Mindenki tudta, hogy mi következik, de akkor sem lett volna szabad kiadni a ruháját, amikor még élt, mégis így történt. „Doktornő, vigye haza Barabás úr ruháját, mert kell a hely.” Hatalmas fájdalommal vittem haza. Ahogy hazaértem, csörgött a telefon, a nővér szólt: „Tessék visszajönni, Barabás úr magához tért.”

Taxival rohantam be. Apukám ott ült az ágyban, a gyönyörű kék szeme tiszta volt, és mintha nem is a végső állapotában lett volna.

„De jó, hogy jöttél, szeretném megbeszélni, hogy most már javulok, és jobban leszek, majd

nyáron újra visszamegyünk Erdélybe, tudod, vannak helyek, amelyeket még meg szeretnék mutatni, de visszamegyünk, és újra meglátogatjuk a mostaniakat is.”

Ott ültem az ágy mellett, és gondolatban bejártuk az elmúlt nyár emlékhelyeit. Tiszta emlékezéssel, örömmel tudtuk átbeszélni az utazásunkat. Majd azt mondta: „Most már menj haza, mondd meg anyádnak, van remény.”

Ez volt az utolsó éber állapota, visszaesett az eszméletlenségbe, és két nap múlva meghalt.

Mágikus utazásunkkal a sors szépen bekeregette az életét.

Bukovinai díszítmény – fonott keresztszemes hímzéstechnikával (díspárnán és terítőn)